

АЗƏРБАЙҶАН

8'2000

АЗƏРБАЙҶАН
ЈАЗЫЧЫЛАР
БИРЛИЈИНИН
АЈЛЫҒ
ƏДƏБИ-БƏДИИ
ОРГАНЫ

Баш редактор
Интигам ГАСЫМЗАДƏ

Баш редактор мұавини
Вагиф ЈУСИФЛИ

Мəс'ул катиб
Тофиг МАҺМУДОВ

1923-чү илдән
чыхыр

Редаксија һеј'əти

Редаксијанын
унваны:
Бақы — 370001
Хагани күчəsi, 25

Камал АБДУЛЛАЈЕВ
Ағамуса АХУНДОВ
Садај БУДАГЛЫ
Габил ИМАМВЕРДИЈЕВ
Əкрəм ƏЈЛИСЛИ
Фəридə ƏЛИЈАРБƏЈЛИ
Əнвəр ƏҺМƏД
Сабир ƏҺМƏДЛИ
һүсəјн ИБРАҺИМОВ
Гылман ИЛКИН
Чабир НОВРУЗ
Илтифат САЛЕҺ
Шамил САЛМАНОВ
Нəби ХƏЗРИ
Əлибала һАЧЫЗАДƏ
Иса ҺҮСЕЈНОВ

Телефонлар:
Редаксија —
98-78-10
Мүһасибат —
98-03-92.

Гијмəти 3.500 манат

Јығыма вəрилмиш:
30.05.2000-чи ил.
Чапа имзаланмыш:
20.07.2000-чи ил.
Сифариш 2113
Тираж 1000.
Кағыз форматы
70x108 1/16 — 6,0 кағыз
вəрəги.
12 чап вəрəги.
16,8 шəрти чап вəрəги.

Бақы шəһəri,
"Азəрбајчан"
нəшријатынын
мəтбəасиндə
офсет үсулу илə
чап олуур.

АРХИВ

14461
М. Ф. А. А.
Азəрбајжан
Дəшвəз КИТӘПХАНАСЫ

Бәхтијар ВАҒАБЗАДӘ

АТАМЫҢ КИТАБИ

(5 шәкилдән ибарәт драм)

Аллаһ сәнә рәһмәт еләсин, Мирзә Чәлил!

ИШТИРАК ЕДӘНЛӘР

1. АНА
2. АТА

Өвәдләр

3. РУСТӘМ - 33 яшлы партија лидерләриндән бири
4. ВАҒИД - 32 яшында, башга партијаның үзү
5. ИХТИЈАР - 30 яшында, үчүнчү партијаның үзү
6. МӘММӘДӘЛИ - 29 яшында, дордүнчү партијаның үзү
7. КҮЛБАҢАР - 25 яшында, адлары чәкиләң гардашларын бачысы
8. АЗӘР - 30 яшында, Күлбаһарын севкилиси, астроном

ПРОЛОГ

(Хәстә ата Јоргана бүрүнүб креслода әјләшиб, Ана кәлир)

АТА - Зәһрабәјим, аталар мисалыдыр, дејир, вәсијјәт јүнкүллүкдүр.

АНА - Јахшы, сән Аллаһ.

АТА - Јох, Зәһрабәјим, мәнимки дә бура гәдәрмиш. Сәнә сөзүм вар, мәним јахшы динлә.

АНА - Һәлә ушагларын көрпәдир, онлары бир јерә чыхартмамыш...

АТА - Мәни ағрыдан да елә одур. Кеч евләндим, ушагларыма истәдидим тәрбијәни верә билмәдим. Амма мән сәнә инанырам. Мәним мәғдәдими, һәјәт гәјәми сән чох көзәл билирсән. Әминәм ки, сән өвәдләрыма мәним јарымчыг гојдуғум тәрбијәни верәчәксән.

АНА - Рәббин сәнин башладығын тәрбијәни јарымчыг гојмајачаг иншаллаһ. Һәм дә от көкү үстә битәр... Сәнин балаларын сәнин јолуну кедәчәкләр, мән буна инанырам.

АТА - Унутма, Зәһрабәјим, һәр заманын бир һөкмү вар. Мән кәләчәјә инаныр, Һәм дә горхурам. Инанырам, она көрә ки, зүлм вә зор үзәрин-дә гурулан бу режим мөһвә лабүддүр. Кечи-тези дағылмалыдыр. Горхурам, она көрә ки, кәләчәјин бизә нә кәтирәчәјини улу танрыдан башга ким билә биләр? Буна көрә дә сән чох ајыг олмалы, ушаглары һагг јолуна јөнәлтмәксән.

АНА - Сән мәним бојнума чох бәјүк јүк гојурсан, киши.

АТА - Билирәм. Аллаһа шүкүр, мүәллимәсән. Верәчәјин тәрбијә сәһвәла билмәз. Һәм дә бир парча чәрәјин олачаг. Бу мәнфур режимдә башыма кәтирилән балаларын шаһидисән.

АНА - Кетсин о күнләр кәлмәсин.

АТА - (масанын үстүндәки китабы көтүрүр) Өмрүмү бу китаба һәср еләмәк. Дәдәм Горгуд китабыны өјрәндим, инчәләдим. Бу китабы да һөбс елә биләр, мәни дә. Сән бир дәһшәтә бах! Милләтин милли руһуну, кимлијини сәнуә кәстәрән, милли паспортумуз олан Милләтин ана китабыны милләт сән кизләтдиләр.

АНА - Јахшы, бунлар олуб кәчән шәјләрдир. Инди бундан өтрү әсәби-ләшмәјә дәјәрми?

АТА - Сән мәни јахшы динлә. Мән бу хәзинәнин һәр чүмлөсини, һәр сөзүнү о гәдәр инчәләмиш, дәринлијинә о гәдәр вәләһ олмушам ки, охудуғум бүтүн башга китаблара, көрдүјүм һәр шәјә Дәдәм Горгудун көзү илә бахыр, сәнијәни онун өлчүсү илә өлчүрәм.

АНА - Мән ки, буну билирәм.

АТА - Јох, билмәдидим дә вар. Сәндән сорушурам: бәјүк Мирзә Чәлил кәһән бир әсәринин адыны нијә көрә "Анамын китабы" адландырыб? О, анамын китабы дәјәндә һансы китабы нәзәрдә тутуб?

АНА - О әсәрдә о китаб Бојаз адланыр.

АТА - Бәли, амма мәнә көрә о бөјүк әдиб аңамын китабы дејәндә милли руһумуз күзкүсү - ана китабымыз олан "Дәдә Горгуд" китабыны нәзәр дә тутуб.

АНА - Сән өзүн дедијин кими, Дәдә Горгуда о гәдәр алудә олмусан ки, дүңјада һәр шеји о өлчүлә өлчүрсән.

АТА - Сән өкәр "Аңамын китабы"нда Мирзә Чәлилин нә демәк истәдијин дәринлијинә варсан, көрәрсән ки, мән сәнвә етмирәм. Бөјүк әдиб "Аңамын китабы"нда Аңанын - јә'ни Вәтәнин дили илә вәтән өвладларыны көкә - бирлијә чағырыр. Мин иллик әдәбијатымызда һансы китаб бизи милли руһумуза, милли кимлијимизә, көкүмүзә Дәдә Горгуд гәдәр бағлаја биләр?

АНА - һағлысан.

АТА - Буна көрә дә өвладларымыз дүңјаја кәлдикчә мән онларын адыларыны вә доғум күнләринин тарихини Дәдә Горгуд китабынын сән сәһифәсинә јазмышам. Демәк истәмийшәм ки, өвладларым һарда олур олсун, һансы сәнәти сечир-сечсин, онларын руһу, инамы, әгидәләри Вәтән тимсалы олан бу ана китабын әтрафында долансын. Сән буна чалышмалысан. Сән дән јекәнә төвәггем дә бах, будур, вәсијәтәм дә.

І ШӘКИЛ

Кениш отаг. Сәһнәнин ортасында бир вәзифә креслосу гојулмушдур. Креслоја дәр дәрәжә кәлир. Сәһнәнин һәр күнүндә бир маса гојулмушдур. Биринчи масанын үстүндә "Јени Азәрбајҗан" вә "Халг" гәзетләри, икинчи масанын үстүндә "Азадлыг", "Јени мусават", үчүнчү масанын үстүндә "Комсомолскы правда", дәр дүнчү масанын үстүндә икә әрб һәрфләри илә гәзетләр јығылыб. Биринчи масанын архасында игтидар партијасынын рајбарини, икинчи масанын архасында М. Ә. Рәсулзадеһин, үчүнчү масанын архасында Ленинни, дәр дүнчү масанын архасында икә Хамејинин рәси ми көрүнүр. Баш дивардан көнәкдә тәр вә атанын шәкли асылмышдыр. Һәр масанын архасындакы көнч өз гәзетини охуур.

ИХТИЈАР (Башыны гәзетдән галдырыб) - Артыг бүтүн дүңја бизимлә һе саблашмаға башлајыб.

СӘМӘД ВӘҺИД - Нәдән билдин?

ИХТИЈАР - Будур, бурда јазылыб. Америка сенатору Чон Фидерман сәһнатдакы чыхышында дејиб ки, Азәрбајҗанын әрази бүтөвлүјүнү танымалыјыг.

РУСТӘМ - Бәс о бири сенаторлар нә дејир?

ВӘҺИД - 90 фаизи өлејһимизә. Нәдән ки, Америкада сенат да, конгресс дә ермәни лоббисинин өлиндәдир.

ИХТИЈАР - Инди көрөк биз дә орда өз лоббимизи јарадаг.

ВӘҺИД - Биз һәлә бурда, өз арамызда бир-биримизлә дил тапаг, сонра орда-бурда лобби јарадарыг.

РУСТӘМ - Ај јаратдын һа!

МӘММӘДӘЛИ - Бизим бу Ихтијар һөмишә дуа еләмәмиш - "Амин" дејир. Мәнә галырса, көрөк биз өввәлчә јахын гоншуларымызла араны дүзәлдәк, сонра Америкада лобби-мобби јарадарыг.

РУСТӘМ - Мәммәдәли, сән гоншу дејәндә, һансыны нәзәр дә тутурсан?

МӘММӘДӘЛИ - Һәр һалда сән нәзәр дә тутдуғуну тутмурам.

РУСТӘМ - Елә орда күнаһа батырсан. Буну вес мир билир ки, бизим бағланмыш гапымызын ачары Русијанын өлиндәдир.

ВӘҺИД - Инди сән нә дејирсән? Тәзәдән кирөк Русијанын голтуғуна?

МӘММӘДӘЛИ - Худа нәкәрдә!

ВӘҺИД - Биз ган баһасына газандығымыз мүстәғиллијимизи өлимиздән вәрсәк, Аллаһ да бизи бағышламаз.

РУСТӘМ - Сән һансы гандан данышырсан? Мүстәғиллик угрунда биз һан-зад төкмәмишик. Ону бизә падарка верибләр.

МӘММӘДӘЛИ - Падарка јох, бәхшејиш.

ВӘҺИД - Ким падарка вериб, ә... ону бизә? Бәс Азадлыг мејданындакы о һарај-һәшир нә иди?

РУСТӘМ - Елә һарај-һәшир иди... Ган дејилди.

ИХТИЈАР - Бәс танкларын алтында өзилмәјимиз нә иди? Бу миллиәтин күнаһы нә иди ки, сәнин севимли Русијан ону ганына бәләди?

РУСТӘМ - Сиз ону көрүрсүнүз, амма мән ајры шеј көрүрәм.

МӘММӘДӘЛИ - Мәсәләтүн, нәји?

РУСТӘМ - Бөјәнмәјиб алтына гују газдығыныз Совет дөврүндә һеч олмаса, чамаатын гарны тох иди.

ВӘҺИД - Гәфәсдәки тох булбулдән ағач башындакы ач гарға јахшыдыр. Икинчиси дә, а бәдбәхт, елә билирсән инди Русија биздән јахшы күндәдир?

ИХТИЈАР - Биз нијә ач олуруг, ә... Аллаһа шүкүр, һамынын евиндә бир тикә әппәји вар.

РУСТӘМ - Гағаш, фәһлә ајларла зарплатасыны ала билмир.

МӘММӘДӘЛИ - Зарплата јох, мааш.

РУСТӘМ - Јахшы, мааш олсун.

ВӘҺИД - Мааш да әрәбчәди.

РУСТӘМ - Сөзүн звучанијасындан билимир ки, о да әрәбчәди.

МӘММӘДӘЛИ - Звучанијасындан јох, сөсләнмәсиндән.

ИХТИЈАР - Мааша бизим дилдә ја донлуг дејирләр, ја да ајлыг.

РУСТӘМ - Олсун ајлыг. Инди сорушурам, фәһлә ајлығыны нијә ала билмир?

МӘММӘДӘЛИ - Она көрә ки, бу ихтијар саһибләри Аллаһдан горхмајыб миллиәтин маашыны һәзм-рабедән кечирир, алтыны долдурур. Валлаһ бу мөкүрфуду, горхун Аллаһдан!

РУСТӘМ - Мәммәдәли гағаш, амма сәнин дә миллиәтдән данышмаға ихтијарын чатмаз. Нәдән ки, сән дини партијанын үзү кими аңчаг һүммәтдән данышса биләрсән, миллиәтдән јох.

МӘММӘДӘЛИ - Она көрә ки, һүммәт миллиәтдән габағды.

ВӘҺИД - Бизим бөјүк динимизи партија гәлибино салмагла ону нә гәдәр кичилтијиниздән хәбәриниз вар, ја јох?

ИХТИЈАР - Еј мұхалифләр, игтидара кәлдiniz, күчүнүзү көрдүк. Сизин вахтынызда ит јијәсини танымырды.

МӘММӘДӘЛИ - Буну дүз дејир. Амма инди дә јијәси ити танымыр.

ИХТИЈАР - Инди бу нечә илдә өлкәдә јаранан сабитлији дә данырсыныз?

ВӘҺИД - Јапышмысыныз сабитлијин гујуругундан. Бөјәм төкчә сабитликлә иш битир? Бәс һаны демократија?

ИХТИЈАР - Сензура ләғв олунуб? Олунуб. Истәдијинизи јазырсыныз? Бәли. Игтидарын даһили вә харичи сijasәтини өләк-вәләк едирсиниз? Бәли. Балам, инди дејин көрүм сиз демократија нәјә дејирсиниз?

ВӘҺИД - Гәрбдәки демократијаны.

ИХТИЈАР - Гәрб сән дедијин о демократијаја 300 илә чатыб. Инди сиз дејирсиниз биз о јолу 3 илә кәчөк? Бир дә ахы, һәр миллиәтин өз менталитети вар. Бизә һәләлик дедијиниз о демократија јарамаз. Инди бизә бу миллиәти бирләшдирмәјә гадир олан домир јумруг лазымдыр.

МӘММӘДӘЛИ - Сиз дә о јумругу ендирирсиниз бизим төпәмизә.

ИХТИЈАР - Инсафла данышын. Ахы, сиз 10 ил эввөл, ја'ни совет дөврүндө һөкүмәтин өлөјһинә белә данышсајдыныз дилинизи өнсәниздән чыхардардылар.

РУСТӘМ - Елә инди дә положенија ондан чох да фәрғли дежил.

МӘММӘДӘЛИ - Вөзијәт демәк истәјир.

ИХТИЈАР - (Ваһидин масасынын үстүндөки гәзети көтүрүб она көстөрир) Нијә Аллаһсыз данышырсан? Бәс бу мөгаләдә игтидарын өлөјһинә јаздыларын нәдир? Инди игтидары сөјмөјө нә вар? Кишијдиниз, онда сөјөјдиниз... Амма Совет һөкүмәтинин гылынчынын далы да, габагы да кәсән вахтлар, сензуранын һәр чүмләни, һәр сөзү микроскопла охудуғу заманлар сөзүнү дејән оғулар вар иди. Сиз инди вәтәнпәрвәрликдә өзүнүзү даһа габагы көстөрмәк үчүн һәмән оғулларын үстүнә чиркаб атыр, шәриксиз гәһроман олдуғунузу сүбута јетирмәк истәјирсиниз. Амма унутмајын, сизин бүкүнкү гәһрәманлығыныз изнли гәһрәманлыгыдыр. Кечмиш режимдә назир ја мүдир олуб совет шүарларыны чани-дилдән бағыранлар, Азадлык мејданындакы төлатүмә додаг бүзәнләр, евиндә балалары илә јалныз рус дилиндә гырылдадыб вәтөнин дилинә хор баханлар, вөзифәси өлиндән чыхан кими вәтәнпәрвәр чилдинә кириб мүхалиф олублар. Бу күн мүхалиф олан о дүнонки назирләр, мүдирләр јенә өввөлки вөзифәләринә гојсалар, Аллаһа анд олсун, јенидән игтидарын гаршысында гүјруг булајачағлар. Елә дејил? (Өлини ачыр) Вур кәлсин!... (Вөзифә креслосунда өјләшир).

ВАҺИД - Әлбәттә, мүхалифәтдә елөләринин олдуғуну биз инкар етмирик. Амма вөзифә дүшкүнләринин, тула пајы үчүн гүјруг булајанларын чоху сизин ичиниздәдир... Бизим бирчә иллик һакимијәтдәки сәриштәселијимизи бир тојда, бир јасда башымыза чахырсыныз. Јахшы, инди дејин көрөк, сиз сәриштәлиләр бу нечә илдә нејләмисиниз? Халгын һансы јарасына мол һәм гојмусунуз? Бәлкә фабрик-заводлары ишә салмыш, милләти диләнчликдән хилас етмисиниз? Бәлкә итирдимиз торпағлары кери гајтармысыныз? "Сабитлик" дејиб өзүнүзү тәрифләмәкдән башга нә иш көрмүсүнүз?

ИХТИЈАР - Сиз бизим јахшымыза да пис дејирсиниз. Өз көзүнүздә тире көрмүр, бизим көзүмүздә гыл ахтарырсыныз. Сорушмағ ајыб олмасын, бәс сиз нә ишлә мөшғулсунуз? Бизи харичдә рүсвај еләмәк, сирримизи әләмә фаш еләмәк! Өлкәмиздә диктатура һакимдир дејә о гәдәр бағырдыныз ки, бизи Авропа шурасындан мөһрум еләдиниз. Будурму сизин вәтәнпәрвәрлијиниз, кишилијиниз? Амма әсл киши, әсл вәтәнпәрвәр өз евинин сиррини чөлә төкмәз.

ВАҺИД - Кәлин сиз өз уғурсулугларынызы бизим бојнумуза јүкләмөјин. Сизин нејләдијинизи Авропа биздән јахшы билир.

ИХТИЈАР - О да сизин хојанотинизин нәтичәсидир. Ишиниз-күчүнүз игтидара бөһтан атмағ, халгын фикрини чашдырмағ, ичласлар кечириб блоklar јаратмағдыр. СИДСУҺ бурдан кәлди, демблок ордан кетди. ДУҺ бурдан кәлди ДУББ ордан кетди. Каһ бирләшир, каһ ајрылыр, каһ савашыр, каһ барышырсыныз. Бизим еләдикләримизә кәлкә салмағдан башга ајры ишиниз јохдур.

МӘММӘДӘЛИ - Мәсәләтүн, һансы иш?

ИХТИЈАР - Өзәлләшмә кәдир, торпағлар кәндлијә верилир.

ВАҺИД - Амма о торпағлар мүфтә верилмир. Кимин пулу чохдур, торпағын гајмағы да она чатыр.

(Күтбалар көрүнүр. Кәнардан оңлары диләшир)

ИХТИЈАР - Игтидар оlanda мөкөр сиз рүшвәт алмырдыныз? Бәс алтыныздакы мерседесләр, јаныныздакы чанкүдөnlәр нејин һесабындадыр?

ВАҺИД - Һәлә билмирсән? Сизин имканлы ихтијар саһибләринин 2-3 төрөфә ишләдијиндән хәбәрин јохдур? Индидән кәләчөјә күн ағлајыб һәм о төрөфә гуллуғ көстөрирләр, һәм бу төрөфә. Вур кәлсин! (Өлини ачыр)

РУСТӘМ - (Ихтијара) - Бура бах, гагаш, бизим алтымызда Мерседес сизин алтынызда исә мерседесләри сизә падарка верән күрсү. Сәни дә сизиндилә кими дилләндирән һәмин о күрсүдүр, еј гагынгомоч әмәкдашы, өзүндә бизим гагынларә әл узадыр, сиз доғмалар исә өз әл гардашларыны-сын пајыны талан етмәклә мөшғулсунуз.

МӘММӘДӘЛИ - Бөјүк ислам алими Имам Гәзәли һөзрәтләри бујурмуш ки, һарам тикә көз чыхардар. Кечи-тези таланчынын көзү чыхацағ.

ИХТИЈАР - Таланчынын атасына лә'нәт!

РУСТӘМ - Во первых, бизим һамымызын атасы бирдир. Өз пајына лә'нәт оху.

МӘММӘДӘЛИ - Јә'ни, биринчиси демәк истәјир.

РУСТӘМ - Икинчиси дә, сиз белә тәмизсинизә, өзүнүз үчүн о двореси һансы һесаба тикдирсиниз? О күн дә сизинкәләрдән бири гәзәтдә јазыр ки, мән аилә бүдчәси һесабына мәсчид тикдирирәм. Сиз Аллаһ, о һәриф дәрплатасынын һесабына о бојда мәсчиди нә тәһәр тикдирә билир?

МӘММӘДӘЛИ - Бир фикир верин "маашын һесабына". О, ја бизи кич еринә гојуб, ја да өзү кичдир. Бизим гәзәт дә она јахшы чаваб верди. Јаздыр ки, һарам пула мәсчид тикдирмәзләр. (Гәзети көстөрир).

ИХТИЈАР - (Ваһидә) - Әввәлә, дедијин о дворесдән мөним 3 көз отағ рајым вар.

ВАҺИД - Бәс ондан бизә нијә пај дүшмәсин? Биз бу өлкәнин вәтөндашы дејилки? Сиз бизи икинчи дөрөчәли сајырсыныз?

ИХТИЈАР - Сиз бир јандан һөкүмәтә күллә атыр, о јандан да һөкүмәтдән пај умурсунуз?

РУСТӘМ - Гагаш, онсуз да о кресло кеч-тез әлиниздән чыхацағ, сөнин ағылын олса, индидән көчәрсән биз төрөфә.

ИХТИЈАР - Һәгигәт һансы төрөфдәдирсә, мән о төрөфдәјәм.

МӘММӘДӘЛИ - Хуб... Инди де көрөк сән һансы һәгигәтдән данышырсан, а күлбаш? Мәғами-вөзифә уғрунда дидишмәкдән вахтыныз вар ки, һәгигәт һагғында да фикирләшөсиниз?

ИХТИЈАР - Сиздә дидишмә јохдур? Президент сечкисиндә 5 партија бир јерә јығылыб бир намизәд верә билмөди. О деди, бу күрсүјә мән даһа чох лајигәм, бу деди, хејр, мән лајигәм. Арансыздан бир адам сечә билмөди-нијизә көрә "демократија јохдур" бәһанәсилә "кечи су буландырды" - дејиб күл кими сечкини бәјкот еләдиниз. Мән өлүм дүз демирәм? (Өлини ачыр) Вурун кәлсин. Әкәр сиз өз шәхси хејринизи дејил, бу милләти дүшүнсөјдиниз, бириниз кери чәкиләр, јерини о биринә верорди. Амма буну еләмәдиниз. Она көрә ки, даваныз Вәтән вә милләт даваасы дејил, бах, бу шөгәриб күрсүнүн даваасыдыр.

ВАҺИД - Күрсү милләтә хидмәт еләмәк, әгидәмизи јеринә јетирмәк үчүн бизә ләзымдыр.

ИХТИЈАР - Әввәлә, сизин һеч биринизин әгидәдән данышмаға һагғыныз јохдур. Чүнки әгидә саһибинин бир партијасы, бир програмы олар. Сизнәс һәр бириниз бир илдән, ики илдән партијанызы дејишир, каһ о програма, каһ бу програма гуллуғ көстөрирсиниз. Бир балача өлкөдә дә 68 партија олар?

ВАҺИД - Сизин игтидар гәзәтләриниз төпөдән дырнаға јалан јазыр. Биздә 68 партија нә көзир? Чох олса 60-65 партија олар, ја олмаз.

РУСТӘМ - Бәйнәмәдјининиз о бојда советски властда вур-тут бирчә партија вар иди. Бу бирчә партија илә сојуз 4-чә илә Берлинә байраг санчды. Инди көрәк сиз бу 68 партија илә Гарабага нечә илә байраг санча биләчәксиниз?

ВАҺИД - Мән өлүм, дүз сөзә нә дејәсән? Ә... бу балача өлкәдә һәр тајфа бир партијадыр.

(Телефон занки. Достәји Рустәм көтүрүр)

РУСТӘМ - Бәли.

НАТА - (телефонда) - Рустәм, это ты?

РУСТӘМ - Да, чана.

НАТА - Ну, что мы делаем вечером?

РУСТӘМ - Ты знаешь, у менја вечером партијноје собрание.

НАТА - Сколько можно заседать? А ты знаешь, что в Баку приехала шаркарнаја Американскаја поп-группа? Это же просто кајф.

РУСТӘМ - Да, ја слышал. Но...

НАТА - Ја достала два билета. Давай да појдем вечером.

РУСТӘМ - Нет, роднаја. У менја не получетсја, к сожаленију.

НАТА - Ну да, понјатно, это же не твой ископаемјј мугам.

(Достәји асыр)

МӘММӘДӘЛИ - Сағ ол сәни гагаш, Русија дејә-дејә рус гызына илишдин?

РУСТӘМ - Рус нијә олур? Просто русскиј јазычныды.

МӘММӘДӘЛИ - Амма анамын дедијинә көрә балдызын бојнуна хач салыб, олуб христијан. Сағлыгына гисмәт олсун, гагаш.

РУСТӘМ - Онун мәнә нә дәхли?

ИХТИЈАР - Дәхли оду ки, јә'ни бу бојда өлкәдә бир туркојазычны тапа билмәдин?

РУСТӘМ - Бары, сән данышма, сәнинки дә англо-јазычныды.

ИХТИЈАР - Амма мән онунла ачгағ өз дилимдә данышырам.

ВАҺИД - Чүнки сән инкилис дилини һәлә билмирсән. Бир нечә күндүр инкилис дили курсуна кетмәјә башламысан. Әјрәнәндән сонра инкилис дилиндә данышчагсан.

МӘММӘДӘЛИ - Иншаллах. Шаир јахшы дејиб:

Заман дәјишдикчә тәзә дәб кәлир

Анлаја билмәјир нәсил, нәсили.

Күбар балалары ики дил билир,

Мәктәбдә инкилис, евдә рус дили.

МӘММӘДӘЛИ - Әһсән! О ше'ри бир дә де, јазым.

(Ваһид она төрс-төрс бахыр)

Зәбани мәдәрини билмәјән биздән дејил.

ВАҺИД - Мәммәдәли, дејиләнә көрә, сән дә Теһранда зәбани-мәдәрини билмәјән бир гыза һафиздән ешиг гәзәлләри охујурсанмыш.

МӘММӘДӘЛИ - Нејлосинләр? Орда зәбани-түрки мәктәбләри јохдур да...

ВАҺИД - Һафиздән гәзәл охујунча, Фүзулидән охујуб дилләрини билмәјә оңларә ирад тутайдын.

МӘММӘДӘЛИ - Мән ора елми илаһијат охумаға кетмишдим, јохса даваја?

РУСТӘМ - Елми илаһијат јох, илаһијат елми.

(Күлбаһар кәлир)

ВАҺИД - Вәтәнин торпағындан, дилиндән вә гызындан имтина едәнин "Бу Вәтәнин оғлујам" - демәјә һаггы јохдур. Сиз Вәтәнин чәрәјини јејиб, сүјуну ичиб она арха чевиранләрсиниз.

РУСТӘМ - Сән Вәтәнә үзүнү чевириб нејләмисән?

КҮЛБАҺАР - Ај мәним әзиз гардашларым, бајагдан о бири отагдан сини динләјирәм. Нә гәдәр дидишмәк олар? Бәс сиз билмирсиниз ки, анамыз нәстәдир? 4 оғулдан биринин ағлына кәлмир ки, бу јазығ арвада бир һәким чевирсин?

МӘММӘДӘЛИ - Күлбаһар дүз бујурур. Мән белә фикр еләјирәм ки, көлин, неч олмаса бурда бирләшәк, мәшгул олаг анамызын тәдавүсү илә. Бәзәм биз језидик?

ВАҺИД - Бәс о дүнән тә'чили јардымдан һәким кәлмишди, о нә деди?

КҮЛБАҺАР - Дүнән кәлән һәкимин нә дедијини инди нијә сорушурсан?

ИХТИЈАР - Дүнән башы Демблок јаратмагла мәшгул иди.

ВАҺИД - Мән мәшгул идим, сән марагланајдын.

КҮЛБАҺАР - Гардашларым, анамызын вәзијәти чох ағырдыр. Тә'чили јардымлыг дејил. Чидди үрәк хәстәлијидир. Дәрманлары да чәтин тапылыр.

РУСТӘМ - Ә... Ихтијар, дава-дәрман мәсәләсини сәнә тапшырмады?

ИХТИЈАР - Тәк мәнән иш дүзәләр?

РУСТӘМ - А бала, гачгынкома һуманитар јардым кими харичдән кәлән дава-дәрманлары аптекләрдә, әрзағы базарларда хырыд еләјән сиз дејилсиниз?

ИХТИЈАР - Гачгынын пајына көз дикәнин көзү төкүлсүн.

ВАҺИД - Бу шуар алтында билдијинизи едир, амма көзләринизин төкүлдүјүнү көрмүрүк!

ИХТИЈАР - Сиз өз борчунузу тәкчә мәним бојнума јүкләмәјин. һәр бирдинизин бир ширкәти, бир нечә рестораны, бензинкалонканын ортағы олдуғунузу, һәрәнинизин бир мүлк тикдирдијини јә'ни биз билмирик? Јә'ни синин бир дәрман тапмаға да имканыңыз јохдур?

КҮЛБАҺАР - Рустәм, Ихтијар, Мәммәдәли, Ваһид, сиз бир-биринизи күнаһландырынча, неч олмаса анамызын хәтринә бирләшин, о бәдбәхт гадынын мүәличәсини дүшүнүн.

МӘММӘДӘЛИ - Сраға күн үрәјини Иранда мүәличә еләтдирән бирисилә көрүшдүм. Дејир, Иранда тәбәт Американы кечиб. Биз елијә билөрүк ки...

ВАҺИД - Иранда? Мәммәдәли, сән ахы, дуаја-зада инанан адамсан, сән Аллаһ кет, ағлына дуа јаздыр. Иран өзү нәдир ки, онун мүәличәси нә ола? Мән төклиф едирәм ки, Анкараја апараг...

РУСТӘМ - Вес мир билир ки, дунјада үрәк хәстәликләринин центри Москвадыр. Кемәкләшәк, апараг Москваја.

ИХТИЈАР - Мән баша дүшә билмирәм, јә'ни бизим өз һәкимләримизә нә кәлиб? Әввәл өз һәкимләримизи чағырағ, консилиум еләсинләр, сонрасына бахарығ.

РУСТӘМ - Әши, биздә һәким вар?

КҮЛБАҺАР - Мән дә Ихтијар гагашым дејәни дејирәм, гоншуја умуд олан шамсыз галар.

РУСТӘМ - Буну сиз нијә ганмағ истәмјирсиниз ки, бизим бүтүн саһәләрдәки ән јахшы специалистләримиз Москва мәктәбиндән чыхыб.

МӘММӘДӘЛИ - Әввәлә, ганмаз өзүнсән, санијән "специалист" рус сөзүдүр. Мүтәхәссис дә. Салисан дөгигә башы сохма көзүмүзә Москваны.

РУСТӘМ - Во первых, мүтәхәссис дә әрәб сөзүдүр.

ВАҺИД - Бизим дилимиздә мүтәхәссис узманды.

ИХТИЈАР - Сән дә бизи ганмаз јеринә гојма, "узман" түркчөдир.

ВАҺИД - Бәс сән кимсән? Һәлә кимлијини ганмаммысан?

ИХТИЈАР - Ганмаз өзүнсән.

ВАНИД - Сән өл, бирчә ганан сәнсэн.

КУЛБАҺАР - А мөним савадлы, биликли гардашларым. Сиз һәр бириниз өзүнү о бирсиндән ағыллы һесап едирсиниз. Амма ағыллы о адамдыр ки, башгасынын да фикринә һөрмәт гојмағы бачара. Сизин биринизин сөзү о биринизин богазындан кечмир. Нијә? Сорушурам нијә? Әкәр сизин даваныз һәгигәтән Вәтәни вә бу заваллы халгы хошбәхт еләмәк давасы олсајды, сиз бир-биринизи сәбрлә динләр, бир мөхрәчә кәлә биләрдиниз. Кәлә билмирсиниз. Чүнки күрсү бирдир.

ВАНИД (Саатына бахыр) - Вај, тамам јадымдан чыхмышды, инди телевизијада мөним чыхышым олмалыдыр. (Телевизијаны ачыр. Экранда Ваһид көрүнүр).

- Вәтән вә милләт бирдир. Ону рекионлара бөлмәк парчаламаг нә дәмәкдир. Мөним үчүн күнејли-гүзејли ваһид Азәрбајчан вар. Онун бакылысына да гурбан олум, тәбризлисине дә, ләнкәранлысына да, ширванлысына да, гарабағлысына да, нахчыванлысына да! Лап елә гачгынына да. Гачгын кимдир? Бизим доғма гардашымыз. Мән анлаја билмирәм, гачгынлара бу сојуг мүнәсибәт һардандыр? Инди бизим биринчи вәзифәмиз онлары чадырлардан чыхартмаг, итирдикләри торпағларга гајтармаг!

КУЛБАҺАР - Ваһид гагаш дүз дејир.

ИХТИЈАР - Сиз мұхалифәр сөз пөһләванларысыныз. Гарабағы дүшмән таптағыннан хилас етмәмиш һәј-күлә Тәбризә бајраг санчырсыныз.

ВАНИД - Күнеј бизим коләчәк планымыздыр. Амма сиз бир овучлуг гүзеј Азәрбајчаны 10-15 јерә бөлүрсүнүз.

ИХТИЈАР - Јә'ни сән дејирсән Сизин мұхалифәт партијалары рекионлара бөлүнмәјиб? Истојирсән бир-бир сајым, бах көр һансы мұхалифәт партијасы һансы рекионун адамларыны өтрафында топлајыб.

РУСТӘМ - Правилно! Амма биз дә сиздән өјронмишик.

ИХТИЈАР - Биздән јахшы шеји өјронин дә...

МӘММӘДӘЛИ - Мәкәр сиздә јахшы шеј вар?

ВАНИД - Јахшы шејләри одур ки, јумруг кими бирләшибләр. Данышанын төпәсине ендирилләр.

ИХТИЈАР - Ај сағ ол! Чүнки бизи әгидә бирләшдириб, сизин дедијиниз рекиончулуг јох.

МӘММӘДӘЛИ - Бәс нијә вәзифөләрә анчаг бир торпағын адамларыны гојурсунуз?

ИХТИЈАР - Әввәлә, елә котүрүн мөни, мән бәјәм ордаман?.. Икинчиси, балам, бу һамыја мә'лумдур ки, бизим һәр бөлкәмизин өз хусусијәти вар. Мәсәлән, Гарабағдан - мусигичиләримиз, Шәки-Ширвандан - ипәкчиләримиз, Мил-Муғандан - памбыгчыларымыз, Масаллы-Астарадан - дин хадимләримиз чыхдығы кими, кичик торпагдан да дөвләт хадимләримизин чыхмагы сизә тәоәчүблү көрүнүр?

РУСТӘМ - Сиз бунун бәрәәтинә бахын. (Күлүр)

МӘММӘДӘЛИ (Гәзәтдән көстәрир) - Бир буна бах еј... Көзәллик мусабигәси! Мән баша дүшә билмирәм, Авропа өлкәләри нејләјирсә, көрөк биз дә ону тутугушу кими тәкрар едөк? Шәкәл бах, сән Аллаһ, гызларымызы лүт-әтчәбала еләјиб бураһырлар сәһнәјә. Өзү дә нә вахт? Әһјә кечәсиндә. Ахы, бу бизим милләтә јарашмыр. Олан-галан намусумузу да һөррача гојурлар. Бах, бу анаданкәләмә сојунуб лүт бөдөнени чамаата көстөрән гызын бәс атасы јохдур?

ВАНИД - Онун атасы јох, папасы вар.

МӘММӘДӘЛИ - Елә бизим евимизи о папалар јыхыр.

РУСТӘМ - Мамедали, ты слишхом отсталыј мусулманин.

МӘММӘДӘЛИ - Бәс сән мұсәлман дејилсән? Јохса нишанлынын тә'сиријә христианлығы гәбул еләмисән?

(Азәр вә һәким даһил олур)

АЗӘР - Салам.

КУЛБАҺАР - Азәр, хош кәлдин. Гардашларымла таныш ол. (Азәр гардашлара әл верир) Азәр дә мөним достларымдандыр, анама һәким кәтириб.

(Кулбаһар, Азәр вә һәким јан отаға кечир)

РУСТӘМ - Ә... бачымызын другу дејәсән биздән гејрәтли чыхыб.

МӘММӘДӘЛИ - Хам-хам данышма, језнәмизди.

ВАНИД - Нә тәһәр језнә?

МӘММӘДӘЛИ - Језнә нә тәһәр олур? Бачымызын адахлысы.

ИХТИЈАР - Бәс нијә билмирик ә... буну? Сән һардан билирсән?

МӘММӘДӘЛИ - О күн анам деди мәнә.

РУСТӘМ - Бәс бизә нијә демәјиб?

ВАНИД - Биз савашмагдан вахт тапырыг ки, јазыг арвад бизә сөз дејсин?

ИХТИЈАР - Нәчиди ә... бу?

МӘММӘДӘЛИ - Мүнәччим. Сизин дилиниздә астроном.

РУСТӘМ - Мүнәччим дә әрәбчәди.

ИХТИЈАР - Јердә иш-күч гуртарыб ки, көјә дырмашыб?

МӘММӘДӘЛИ - Ананын демәсинә көрә көјдә тәзә бир улдуз тапыб.

ВАНИД - Бәјәм итмишиди о улдуз?

РУСТӘМ - Һаралыды ә... бу?

МӘММӘДӘЛИ - Орасыны билмирәм.

ВАНИД - Ә... Һаралы олдуғуну нејләјирсән. Әсас оду ки, биләк-көрәк бу игтидарды, јохса мұхалиф?

ИХТИЈАР - Мәнә елә кәлир ки, бу биздәнди.

РУСТӘМ - Вид-фасонундан мұхалифә охшајыр. Амма о ки, көјдә улдуз тапыб, лап дөгиг дөсәм, она ки, улдуз тапмаға разрешенија верибләр, демәли, игтидарды.

ИХТИЈАР - Ә... нә бош-бош данышырсыныз? Алимә нә игтидар, нә мұхалиф? Игтидарда да, мұхалифәтдә дә нә гөдәр десән алим вар.

РУСТӘМ - Бәли, мұхалифәтдә алим чохдур. Амма ким она разрешенија верәр ки, көјдә улдуз тапсын?

ИХТИЈАР - Башын һагы, ағ еләјирсән. Улдуз кәшф еләмәји бәјәм јасаг еләмишик?..

ВАНИД - Сиз ихтијар саһибләри алимләри дә, шаирләри дә бөлмүсүнүз ики гисмә. Сизә мејл елијәнләр күлли-ихтијар саһибләридир, нә истојирләр еләјирләр, амма бизә мејл елијәнләри басмысыныз күнчә. Әкәр бизә мејл елијәнләрдән бири көјдә улдуз тапса, дејәрсиниз улдуз дејил, шамды јаныр көјдә өзүчүн.

МӘММӘДӘЛИ - Сән дә ағ еләмә.

ВАНИД - Әлбәттә, сән елә демәлисән.

МӘММӘДӘЛИ - Нијә?

ВАНИД - Она көрә ки, бир јандан адынызы мұхалифәт гојуб, о бири јандан бунларын лекитимлијини гәбул едирсиниз.

МӘММӘДӘЛИ - Бунларын лекитимлијини күлли-әләм гәбул едәндән сонра биз нәчијик?

РУСТӘМ - Мұхалифәт мұхалиф олар, игтидар да игтидар.

МӘММӘДӘЛИ - Амма мұхалиф дүшмән дејил, игтидарын гаршысында күзкүдүр.

ВАНИД - Мәммәдәли, кунәһ сәндә дежил, биздәдир ки, нијә сөнин кими икиүзлү мұхалифлә бир дам алтда јашајырыг.

МӘММӘДӘЛИ - Әввәла, икиүзлү сизсиниз. Санијән, билирәм, мүлкүнүз һазырдыр.

ИХТИЈАР - Нәһәјәт, кәлдиниз мәтләб үстүнә. Дөрд фикир, дөрд әгидә бир евә сығмаз. Бизим әйрилмагдан башга әйрә јолумуз јохдур.

(Һәким, Күлбаһар вә Азәр јан отагдан чыхырлар)

ҺӘКИМ - Ананызын вәзијәти чох ағырдыр. Үрәјиндә тө'чили өмәлијат апармаг лазымдыр.

ВАНИД - Тә'чили дејәндә, јә'ни нә вахт?

ҺӘКИМ - Нә гәдәр тез олса, о гәдәр јажшыдыр. Күнү сабаһ.

РУСТӘМ - Биздә о дедијиниз операсијаны Москва спесиалистләри сә-вијәсиндә елијо билән хирург вармы?

ИХТИЈАР - Нијә јохдур?

РУСТӘМ - Сәндән сорушмурам.

ҺӘКИМ - Һөрмәтли чәнаб, сиз нијә өзүнүзкүнә белә јухарыдан бахыр-сыныз?

ИХТИЈАР - Алдын пајыны, чағыр Иван дајыны.

ҺӘКИМ - Мәним мәсләһәтим будур ки, бу иши кечикдирмәк олмаз.

(Һәким вә Азәр кедир)

ВАНИД - Ааз... Күлбаһар, Мәммәдәлинин дедијү дүздүр?

КҮЛБАҺАР - Мәммәдәли нә дејир?

ВАНИД - Бу оғлан... нәди онун ады?

МӘММӘДӘЛИ - Азәр.

ВАНИД - Һә... Бу оғлан сөнин елә-белә достундур, јохса...

КҮЛБАҺАР - Тутаг ки, Мәммәдәли гағашын дедијидир, сонра?

РУСТӘМ - Һеч нә... Дејирик јә'ни језнәмизи таныјаг.

ИХТИЈАР - Бачы, језнәни танымаг кунәһды? Биләк-көрәк кимди, нәчи-ди, һаралыды, һансы јуванын гушуду?

МӘММӘДӘЛИ - Ән әсасы, билмәк истәјирләр ки, мұхалифди, ја игти-дар?

КҮЛБАҺАР - Нә ондандыр, нә бундан. Өзү дө Ағдам гачгыныдыр.

ВАНИД - Гачгын? Мә'лумдур. Өзүнә јува ахтарыр.

РУСТӘМ - Сән өл, бирчә гачгынымыз чатмырды?

КҮЛБАҺАР - Әввәла, еј дөшүнә дөјүб Вәтән, милләт дејән гардашларым, гачгын да бу Вәтәнин өвләдыдыр, ја јох? Ваһид гағаш, јарым саат өв-вәл телевизияда нитг ирад еләјиб бу вәтәнин ләнкәранлысына да, нахчы-ванлысына да, бакылысына да, шәкилисинә дө, лап елә гачгынына да чаны-ны гурбан вермәјә һазыр олдуғуну бојан едән сән дејилдн? Бәс өмәлин сө-зүнә нијә дүз колмир? Икинчиси, инди анамызын бу һалында језномизин кимлијини, нәчилијини, һаралы олмасыны билмәк бу гәдәр вачибдир? Бәс ешитмәдиниз һәкимин дедијини? Ананызын дәрдинә галмагданса, језнәнин кимлијини өјрәнмәк сизин нәјинизә лазымдыр? Бәс ајыб дејил? Утанмырсы-ныз? Дәфәләрлә сизә ресепт вердим, анаңызә лазым олан дәрманлары һеч бириниз тала билмәдиниз. Чүнки башыңыз игтидар-мұхалифәт савашына гарышлыб. Сизин бәјнәмәдијиниз о гачгын оғлан исә харичдәки һәмкарлары-нын көмәј илә о дәрманларын һамысыны тапыб кәтиртди. Инди таныды-нызы о оғлан? Сизин бачыныза исә севиб-сечдији адамын кимлији, нә-чилији, һаралылығы, һансы партијаја мәнсуб олмасы вачиб дејил, инсанлы-ғы вачибдир.

(Күлбаһар јан отаға кечир)

МӘММӘДӘЛИ - Кишинин гызы һағлыдыр. Шаир ана һағгында дејир ки:

Хаки-паји мадәр бәраји-пәсәр

Тутија әст та рузи-мәһшәр.

Јә'ни дејир ки...

ВАНИД - Әши, сән дө дүртмә көзүмүзә фарсы. Мәммәдәли, сән дин сәртәјәсына мәнсубсан, јә'ни јерин чәннәтдир... Амма бизимки нама'лум-дур. Икинчиси, мән јәнә о фикирдәјәм ки, биз анамызын мұаличәсини көрәк ешитшираг Ихтијара.

ИХТИЈАР - Мәнә нијә?

ВАНИД - Она көрә ки, бизим күрәјимиздә мұхалифәт дамғасы вар. Сән-сән ихтијар саһибисән. Һансы гапыны дөјсән, үзүнә тајбатај ачылачаг.

ИХТИЈАР - Һеч бириниз јаханызы кәнара чәкә билмәзсиниз. Ана һамы-зын анасыдыр.

(Голтуғунда китаб зәиф аддымларла ана вә Күлбаһар кәлир)

АНА - Балаларым, сизи анд верирәм бу дөшлөрдән әмдијиниз сүдө, ата-зын руһуна вә Сизә әманәт гојуб кетдији бу китаба, далашмајын. Нә гә-дәр көрпә идиниз, бир идиниз. Бөјүјәндән сонра нијә јола кетмирсиниз? Бо-ды сиз билмирсиниз ки, сизин бир-бириниздә дүшмән көсилмәјиниз мәнни сәлди јатаға? Әкәр мәнним саламат олмағымы истәјирсинизсә, дилбир олун, дилбир олун. Инди мәнә һәким, дава-дәрман ахтарырсыныз. Мәнә сизин нә өксиминиз лазымдыр, нә дава-дәрманыңыз... Мәнним һәкимим дө, дава-дәрманым да сизин әлбир, дилбир олмағыныздыр. Сиз әкәр буну һәлә ба-да дүшмәмисинизсә, вәј мәнним һалыма!

ИХТИЈАР - Ана, сән бизим далашмағымыза бахма, биз сәни чох истәји-рик.

АНА - Инанмырам!

РУСТӘМ - Ана, Ихтијар дүз дејир. Ананы истәмәмәк олармы?

МӘММӘДӘЛИ - Мүгәддәс китабымыз Гур'ани-Кәрим дө бујурур ки, өнәт ананын ајағы алтындадыр.

ВАНИД - Ана, голтуғундакы о китаб да дејир ки, Ана һағгы Танры һағгы-дыр.

КҮЛБАҺАР - Ваһид, бах, сөнин о башын үстүндә шәклини асдығын бө-лүк Мәммәд Әмин Рәсулзаде дө дејир ки, Ана хәстәдирсә, өвләдларынын бир-бири илә далашмаға һағгы јохдур.

АНА - Бөјүкләрин, мүгәддәсләрин сөзләрини чох јажшы өзбөрломиси-кәз. Бәс өмәлиниз һаны?

(Гуллар башларыны ашағы дикиб бир-бир кедир. Ана өвин баш диварындан асылмыш өрини - Атанын шәкли гаршысында диз чәкүр)

АНА - Еј бу өвләдлары мәнә әманәт гојуб кәдән бөјүк киши! Сөнин мәнә вәдијин сөзләр, еләдијин вәсијәт о күндән бу күнә гәдәр гулағларымдадыр. Мән сөнин әманәтләрини бөјүтдүм. Һәр биринә тәһсил вердим. Онлары сә-нин руһунла, сөнин әгидәнлө торбијә етмәјә чалышдым. Амма инди көрүрәм ки, бунар сөнин руһунун рәнкинә дејил, зәманәнин рәнкинә бојаныблар. Дүз дејирләрмиш, һәр кәс өз атасындан чох, заманынын өвләдыдыр. Еј бө-лүк киши, мән әлимдән коләни еләдим, амма көрүнүр, заман мөндән күчлү киши. Сөнин истәдијини јеринә јетирә билмәдим, бачармадым. Инди шәк-линин гаршысында үзү гарајам, бағышла мәнә. Әфв елә мәнә. Ешидирсән-ки, сөндән өфв истәјирәм.

Икинчи шәкил

(Хәстәхана. Ичәридә әмәлијат кедир. Күлбаһар һәҗәчан кечирир. Гардашлар ону сакитләшдирмәјә чалышырлар.)

КҮЛБАҺАР - Јаман узаныр (саатына бахыр) Дүз 1 саат 45 дөгигәдир.

ИХТИЈАР - Сән ачыг үрәк әмәлијатыны зарафат билирсән? Белә әмәлијатлар адәтән 4-5 саатдан чох чәкир.

КҮЛБАҺАР - Чох зәифдир, горхурам давам кәтирмәјә.

МӘММӘДӘЛИ - Аллаһын көмәклији илә һеч нә олмас. Бизим әлимиадән анчаг Аллаһа дуа еләмоқдән башга нә кәләр? Дүнән кечә сәһәрә гәдәр Аллаһдан анамыза шәфа диләмишәм. Иншаллаһ, ешидор сәсимизи о көзә көрүнмәз!

ВАНИД (Кәнарда дајанмыш Азәрә көзү саташыр) - Језнә, кәнарда нијә дајанмысан? Дүнән телевизијадан ешитдик. Балам, бөјүк көшф еләмисәнмиш. Тәбрик едирик.

РУСТӘМ - Тәбрик едирик (Көрүшүрләр)

ИХТИЈАР - Инди о тапдығын улдузун адыны нә гојачагсан?

АЗӘР - Һәлә билмирәм.

ВАНИД - Мән сәнин јерино олсам "Азәрбајҗан" гојарам.

МӘММӘДӘЛИ - Језнә, ону нә тәһәр тапмысан? О улдузу дејирәм еј...
(Әмәлијат отагындан шәфәт бачысы чыхыр. Күлбаһар она јакынлашыр)

КҮЛБАҺАР - Нечәдир?Хаталы бир шей јохдур ки?

Ш. БАЧЫСЫ - Һәләлик һәр шей өз гәјдасы илә кедир.

КҮЛБАҺАР - Бәс нијә белә кечикир?

(Шәфәт бачысы кедир)

РУСТӘМ - Ај бачы, операсија семичка чыртламагды бөјәм?

ВАНИД - Бунун данышдығы сөзә бах: Семичка чыртдамаг! Бычаг алтын-дакы ана һаггында көр нә зөвзијир.

МӘММӘДӘЛИ - О нә вахт ағыллы сөз данышыб ки, инди даныша?

РУСТӘМ - Нә олар, сән даныш, бизи дә фејзијаб елә.

ВАНИД - О күн СИДСУҺ-ун ичласында данышды, көрдүк.

РУСТӘМ - Агзындан дүрр төкүлүрдү.

ИХТИЈАР - Нә дејирди?

РУСТӘМ - Мөшһур имамларын һәдисләриндән дөшөјирди.

МӘММӘДӘЛИ - Һәр һалда мән сонин кими Лениндән ситат охумурам...

ВАНИД - Ај Мәммәдәли, нә олар, он дөфә имамлардан дејөндә, бир дөфә өз Рәсулзадәмиздән дејәсән.

МӘММӘДӘЛИ - Һәр һалда елә Рәсулзадәнин өзү дә мүсәлман иди, исламчы иди. Инди сиз онун јаратдығы бајрагдакы јашыл рәнки инкар еләмәк истәјирсиниз?

ВАНИД - Аллаһ еләмәсин, амма о бајрагда јашыл үчүнчүдүр. Биринчи рәнк көјдүр - јә'ни түркчүлүк.

РУСТӘМ - Амма һилал икинчинин - јә'ни гырмызынын үстүндөдир. Рәсулзадә үчүн основној мүасирлөшмә иди.

ИХТИЈАР - Һилал мүсәлман өлкөләринин чохунун бајрагында вар. Мүасирлөшмәк үчүн биринчи нөвбәдә Дөвләтчилији горумаг лазымдыр. Сизин кими Дөвләтин алтына гују газмаг мүасирлөшмәк дөмәк дејил.

(Шәфәт бачысы операсија отагына кечир)

ВАНИД - Амма көрөк Дөвләт дә Дөвләт ола. Диктатура үзөриндә гурулан Дөвләт мүасир Дөвләт системини - јә'ни демократијаны гөбул етмөјөндә, о дөвләтин алтыны ешиб ону ашырмаг лазымдыр. (өлини узадыр) Вур колсин!

ИХТИЈАР - Ај ашырдын а... Өлүб Ханкишини...

РУСТӘМ - Дүз дејир, гобуру өлдән вермәз.

КҮЛБАҺАР - Биз Вәтәнә Ана вәтән дејирик. Бу күн анамыз һәм мә'нәви һәм дә чисмани хәстәдир (операсија отагыны кәстәрир) М. Ә. Рәсулзадәнин сөзләрини јенә Сизә хатырладырам: Әжәр Вәтәни сиз дә ана һесаб едирсинизсә, хәстә ананын башы үстә өвләдларын далашмасы күнаһдыр.

ИХТИЈАР - Күлбаһарын сөзүнә мән бир балача өләвә еләмәк истәјирәм. Ана һәм Вәтән, һәм дә о Вәтәндә гурулан дөвләтдәр.

ВАНИД - Ана адландырдығын о дөвләт дә көрөк өз өвләдларына ејни көзлә баха, она јалтагланан өвләддин башыны сығаллајыб онун гүсурларыны үзүнә дејөнин башына гапаз салмамалыдыр.

РУСТӘМ - Маладес! Браво!

МӘММӘДӘЛИ - Күлбаһар дүз дејир. Кәлин сәһбәти дәјишөк. Биз дә адымызы киши гојмушуг, амма о, зәнән хејлағы олмасына бахмајараг биздән ағыллыдыр.

РУСТӘМ - Мәммәдәли, киши-зәнән дедин, јадыма дүшдү. Де көрөк чәннәтдә киши илә гадынлар бир јердә олачаг, јохса ајры?

МӘММӘДӘЛИ - XI әсрин бөјүк дин алими Шејх Әнсари һәзрәтләри "Мүгәддәсәти низам" китабынын 211 сәһифәсиндә бујурур ки, чәннәтдә киши илә гадын ајры олачаг.

РУСТӘМ - Бә нијә ајры?

МӘММӘДӘЛИ - Абдулла Үбейд һәзрәтләри бујурур ки, чәннәтдә киши илә арвад бир јердә олсалар, даһа ора чәннәт олмас ки.

ВАНИД - Амма бу әмәлијат јаман узун чәкди. Саат бирдә дөмблөкун ичласына чата билмәсәк...

ИХТИЈАР - Нә олар? Гијамәт гопар? Саат 2-дә дә бизим партијанын ичласы вар.

МӘММӘДӘЛИ - Сизин партијанын ичласы бүтүн өлкәни бүрүјүб. Сән көтмәсән, дүнја дағылар?

ИХТИЈАР - Сән дедијин о ичласларда биз бу бојда өлкәни идарә едирик. Сизсә бошбогазлыгла мөшгүлсунуз.

РУСТӘМ - Бу күн Дөмблөкда һансы мәсәлә гојулүб?

ВАНИД - Гарабағ мәсәлоси.

ИХТИЈАР - (күлүр) Мән өлүм, бунлара бах еј, дөвләт галыб бир төрөфдә, бунлар Гарабағ мәсәлоси һөлл елөјир! Ә...ахы сиз кимсиниз?

РУСТӘМ - Дөвләтин јадына Гарабағ дүшүр?

ИХТИЈАР - Ә... бәс бу бојда данышығлары ким апарыр?

МӘММӘДӘЛИ - Елә данышығ апарылыр, сән әмәлдән даныш.

РУСТӘМ - Игтидар да, мұхалифәт дә бирдөфәлик баша дүшмәлидир ки, Гарабағын ачары Русијанын өлиндөдир.

МӘММӘДӘЛИ - Бир дә Иранын.

ВАНИД - Бәс Түрkiјо?

РУСТӘМ - Түрkiјо һәлә өз ичиндәки ППК-нын өһдәсиндән колсин, сән да Гарабағла мөшгүл олар.

ИХТИЈАР - Сиз һамыныз харичи өлкөләрин әкентлорисиниз.

МӘММӘДӘЛИ - Сән дә ДТК-нын әкентисән.

ИХТИЈАР - Өз өлкәсинин әкенти олмаг инсанә шөрөф көтирөр.

РУСТӘМ - Сән өлкөјә дејил, власта гуллуғ едирсән.

ИХТИЈАР - Власта гуллуғ еләмәк елә милләтә гуллуғ еләмәкдир.

КҮЛБАҺАР - Босдирин, кифәјотдир! Сиз бура дава-далаша колмисиниз, јохса ананызын дәрдино галмаға? Ајыб дејил? Утанмырсыныз? Рәдд

олун бурдан! Рөдд олун дејирәм сизә. Онсуз да тәләсирсиниз. Кедин ичласыныза.

РҮСТӘМ - Күлбаһар, сән...черезчур еләјирсән һа...

(Азәр Күлбаһара јахынлашып ону кәнара чәкмәк истәјир)

КҮЛБАҺАР - Мән билмирәм сиз нечә оғулсунуз? Ана орда наркоз алтында доғранып төкүлүр, бурда сизин үрәјиниз ағрымыр. Вәтәндән данышыр, онун дәрдиңә галыр, ону һәр бириниз өз билдијиниз јолла хилас етмәкдән дәм вурурсунуз, амма бурда ананызын ағрысыны өз үрәјиниздә һисс едә билмирсиниз. Анасынын ағрысыны чәкмәјәнләрин Вәтәнин дәрдини чәкәчәјинә ким инанар? Чәкилин бурдан! Мән сизи көрмәк истәмирәм. Рөдд олун ичласыныза! Орда, өлүмлә-һәјат арасында галан анамын чанына анд ичирәм, бурдан рөдд олуб кетмәсәниз, ғышгырып бүтүн һәкимләри, хәстәләри бура төкәчәк, онларын көзү габағында сизи русвај едәчәјәм!

(Онлары италәјир)

ИХТИЈАР - Ај гыз, нә олуб сәнә? Бир сәбри олсана.

КҮЛБАҺАР - Сиз мәнә боғаза јығдыныз (бәрқдән ғышгырыр) Рөдд олун! Рөдд олун! (Һәкимләр, хәстәләр көрүнүр, гардашлар бир-бир чәкилиб кәдир, Күлбаһар кәнарда өјлөшиб һәнкүртү илә ағлајыр, һәким Күлбаһара јахынлашып ону сәкитләшдирмәјә чалышыр.)

ҺӘКИМ - Күлбаһар ханым, өзүнүз әлә алын.

КҮЛБАҺАР - Даһа бачармырам, доктор, бачармырам.

АЗӘР - Һәр һалда онлар сәндән бәјүқдүр. Сән сәбри олмалысан...

КҮЛБАҺАР - Нејләјим? Һирсими боға билмәдим.

АЗӘР - Һирсли башда ағыл олмаз, әзизим.

КҮЛБАҺАР - Әслино бахсан, онлар кетмәјә бәһанә ахтарырдылар. Мән дә о бәһанәни вердим онлара.

АЗӘР - Аманыз олма, мәкәр онлар да өвлад дејил? Елә адам вар, јанығы сәкүнүр, елә адам да вар ки, ичиндә чәкир.

КҮЛБАҺАР - Нијә сән писдә дә јахшылыг көрмәк истәјирсән?

АЗӘР - Чунки дүнјадә мүтлөг пислик јохдур.

КҮЛБАҺАР - Сәнин сәзүндән белә чыхыр ки, 57 милјон инсанын ганына баис олан Һитлер дә, милләтимизин фәхри олан минләрлә зијалымызы Сибирин шахтасында мөһв едон Сталин дә, инсан кәлләләриндән галалар тикдирән Тејмур Ләнкдә дә јахшылыг ахтараг?

АЗӘР - Дедијин Әмир Тејмур, чадырында јува гуран гарангушун хатиринә чадырыны сәкдүрмәмиш, өлөндә мүәллиминин ајағы алтында доғн олунмасыны әмр етмишдир. Мән бунунла мүстәбидләрин вәһшиликләриңә һағт газандырмаг фикриндә дејиләм. Амма Логмандан сорушдулар: - Дүнјадә пис адам чоходур, јохса јахшы? Чаваб верди: - Јахшылар чох олмасадј, дүнја чоходан дағылмышды.

КҮЛБАҺАР - Сән улдуз ахтарышында о гәдәр көјләрә бахмысан ки, ајағын јердән үзүлүб. Јердәки пислик зүлмәтиндә дә ишыг вә улдуз ахтарысан.

АЗӘР - Јох, Күлбаһар, әкәр бири мәнә пислик еләјирсә, мән онун сәбабини өзүмдә ахтармалыјам. Шаир дејир ки,

Өзкәдә ахтарсан һәр нагислији

Һамы јахшылыгдан кәрәк әл чәкә

Пис адам вар исә... онун пислији

Мәним пислијимдән көјәрмиш бәлкә?

КҮЛБАҺАР - Бу, шаир төхәјүлүндән доғмуш шаиранә сөздүр. (Шәфәғәт бачысы кәлир)

Ш. БАЧЫСЫ - (Күлбаһара) Сизи рајондан телефона чағырырлар

(Күлбаһар кәдир. Башга шәфәғәт бачысы)

Ш. БАЧЫСЫ - (Әмәлијат отағындан чыхып Азәрә јахынлашыр) - Бәс һаны бунлар?

АЗӘР - Инди кәләрләр, нә олуб?

Ш. БАЧЫСЫ - Хәстә хәјли ган итириб. Она ган вурмаг лазымдыр.

АЗӘР - Мән һазыр!

Ш. БАЧЫСЫ - Ган групунуз нечәдир?

АЗӘР - Ики.

Ш. БАЧЫСЫ - Онда кечин ичәри.

(Азәр әмәлијат отағына кечир.)

ҮЧҮНЧҮ ШӘКИЛ

(Биринчи шәкилдәки сәһнә. Һәр масанын јанында бир чамадан.

Пәрдә ачыларкән ана, Күлбаһар вә Азәр кәлир)

КҮЛБАҺАР - Һәмишә евиндә, ешијиндә, ана. Сәни көрүм һеч вахт бу евиндә әскик олмајасан.

АНА - Әвладларымла бир јердә. Амма сән мәнә өвлад јох, ана олдуң. Азәрлә хошбәхт олсан, гызым.

КҮЛБАҺАР - Азәр дә сәнин бир өвладын.

АНА - Јахшы күрәкән, елә өвладдыр. Һәлә мән ону демирәм ки, о, мәнни өлүмдән хилас еләди. Бу күн мәнним дамарларымдан онун ганы ахыр.

(Азәри гучаглајыр) Ганыны мәнә һалал елә, оғул.

АЗӘР - Һалал хошун олсун, ана.

АНА - Бизим ган групумуз да ејни имиш.

КҮЛБАҺАР - Дүнјадә тәсадуды һеч нә јохдур. Сәнин јанында бир гәдәр ачыг данышдығыма көрә мәнә бағышла, ана. Әкәр Азәрлә ганымыз гајна-насајды, биз бир-биримизи нечә тапардыг?

(Ваһид, Мәммәдәли, Азәр кәлир)

ВАҺИД - Хош көрдүк, ана, Һәмишә рәјат үстә.

МӘММӘДӘЛИ - Һәмишә евиндә. Аллаһ мәнним дуаларымы ешитди. Анамызы тәзәдән бизә верди.

РҮСТӘМ - Анамызын шәрәфинә бу күн банкет дүзәлтмәли, бу күнү отечат еләмәлијик.

МӘММӘДӘЛИ - Атмечат јох, гејд.

ВАҺИД - Күлбаһар, нәјин вар, кәтир геј ортаја.

КҮЛБАҺАР - Мән дүнөндән һазырлығымы көрмүшәм.

(Ана илә мәтбәхә кечир, масаны бәзәјир)

РҮСТӘМ - Језнә, сән дә бурдасан? Хош көрдүк.

ВАҺИД - Језнә нәдәнсә бизә бығ вермир.

МӘММӘДӘЛИ - О сизин тајыныз дејил.

РҮСТӘМ - О, көјдә јени улдузлар ахтарыр, биз дә јердә милләтимизин иласына јоллар ахтарырыг.

МӘММӘДӘЛИ - Тапдығын јола гузу кәсим, ај Рүстәм. О јол бизи учурума дирәмир ки?

РҮСТӘМ - Мәнним јолумун учурума дирәниб дирәнмәмәси һалә ма'лум дејил. Амма сәнин јолун кечилмиш јолду.

МӘММӘДӘЛИ - Кечилмиш олса да, өлчүлүб бичилмиш јолду. Кечмиши билмәјән, кәләчәјини билмәз.

ВАҺИД - Мәммәдәли! Сәнин дедијин јол чуха, чарых јолуду, Рүстәм, сәнин дедијин јол исә бојундуруг јолу.

МӘММӘДӘЛИ - Һәр һалда бојундуругдан чуха, чарыг јахшыдыр.

КҮЛБАҺАР - Бујурун сүфрәјә.

(Маса атрафында отурурлар)

ВАНИД - Ана, сән башда әjlәш.

(Ана масанын башында әjlәшир)

Бадәләри долдурун.

(Рүстәм бадәләри долдурур, Мәммәдәли стәканы көтүрүб кәнара гојур)

Мән пәс! Мәкрүфдур.

ВАНИД - Анамызын сағлығына ичсән Аллаһ сәнин күнаһындан кечәр.

РҮСТӘМ - Неч олмаса бу күн ич.

МӘММӘДӘЛИ - Сиз ананыза олан мәнәббәтинизи арагла билдириң, мән дә онун өмрүнүн узадылмасы үчүн дуа охујум. Оғул дуасы мүстәчәб олар.

АНА - Мәммәдәли илә ишиниз олмасын, нечә билир, елә дә еләсин.

(Ихтијар кәлир)

ИХТИЈАР - Паһо!.. Мән кими көрүрәм. Сәнә чаным гурбан олсун, әј ана, һәмишә әјаг үстә, һәмишә евиндә.

(Анасыны гучаглајыб отурур)

РҮСТӘМ - Ихтијар, лап во время кәлимисән. Һәлә ичмәмишик. Бакалыны долдур. Как старший биринчи сөз мәнимдир.

МӘММӘДӘЛИ - Аллаһ, сән бизи тәзә гардашын бојундуруғундан сахла!

ИХТИЈАР - Ешидирик сәни, старший брат! Дәшә кәлсин.

РҮСТӘМ - Ичәк бу бакалары...

МӘММӘДӘЛИ - Бакал јох, гәдәһ де. Бакал рус сөзүдүр.

ИХТИЈАР - Гәдәһ дә әрәб сөзүдүр.

РҮСТӘМ - Ну, хорошо, бадә олсун.

МӘММӘДӘЛИ - Бадә дә фарс сөзүдүр.

ВАНИД - Әши, јажшы да. Пијалә де, финчан де.

ИХТИЈАР - Онлар да бизим сөзләримиз дејил.

РҮСТӘМ - Бәс буна (гәдәһи көстәриң) бизим дилимиздә нә дејирләр?

МӘММӘДӘЛИ - Бизим мүбарәк динимиз ичкини һарам бујурдуғундан ичинә төкүлән о зәһримарын да адыны јаратмајыб.

РҮСТӘМ - Во первых, гәдәһ сөзү әрәбчәдирсә, ислам динини јарадан, ичкини запрешат еләјән әрәб кәрәк "гәдәһ" сөзүнү јаратмајайды. Во вторых да, бүтүн гәдим әрәб, фарс шаирләри ичкидән дәм вуруб.

КУЛБАҺАР - Јажшы, габын адыны чәкмәјин, дејин, ичәк бу ичкини...

РҮСТӘМ - Отлично! Ичәк бу ичкини урәјини бизә једириб бизим јолумуз-да пәстелә дүшән, бу күн исә здоровијасы дүзөлән Зәһрабәјим анамызын сағлығына.

МӘММӘДӘЛИ - Намхуда, сийһоти дүзөлән де.

ВАНИД - Сийһот дә әрәб сөзүдүр.

РҮСТӘМ (Башыны јелләдиб сөзүнә давам едир) - О ана ки, бизә жиэн вериб.

МӘММӘДӘЛИ - Һәјат вериб.

РҮСТӘМ - Биз һәлә школьник оlanda атамызы итирдијимиздән бизә һәм ата олуб, һәм ана. Бизи бојудуб, бу өлкәјә 5 көзәл өвлад бағышлајыб. О ана ки, лулкамызын башында лајламызы чалыб. Һәр чәфамызы чәкиб, әллоримиздән тутуб бизи школа апарыб, бизә образованија вериб, бизи һәјата һазырлајыб. (Мәммәдәли башыны јелләдир)

АНА - Рүстәм бала, бәсди, бу сөзләрлә мәни утандырма. Дедикләрин һамысы мәним аналыг борчум иди.

РҮСТӘМ - Јох, ана, елә демә, мәкәр бүтүн аналар өз аналыг долгуну сәһәр гәдәр јеринә јетирә билиб? Јетирдијин бу өвладлара бах, фәхр елә, бу өвладларын һәр бири бу күн вәтәнимиз үчүн нә гәдәр кәрәклидир.

МӘММӘДӘЛИ - (Ваһидин гулағына) - Бу, өзүнү дә гатыр бизә!

ИХТИЈАР - Рүстәм, арағлар сојујур.

РҮСТӘМ - Нә олуб, куда спешим? Һәлә мән сөзүмү битирмәмишәм. Зәһрабәјим анамыз о анадыр ки, өзү јемәјиб бизә једириб, өзү кәјмәјиб бизә кәјиндириб.

ВАНИД - Бизим дишимиз ағрыјанда онун үрәји ағрыјыб. Ганадларыны сүмүзә көриб, пәрванә кими башымыза доланыб, бизи дүнјанын бүтүн өрәд-бәлаларындан горујуб.

КУЛБАҺАР - Амма көјнүмуза алаг ки, биз онун башына о доландығы киши долана билмәмишик.

АНА - Балаларым, даһа бәсдир!

ВАНИД - Бир сөзлә, ичәк анамызын сағлығына.

КУЛБАҺАР - Ичин, сонра мәним бир тәклифим олачаг.

(Гардашлар ичир)

РҮСТӘМ - (Азәрә) - Бәс сән нијә ичмәдин? Јохса сән дә Мәммәдәли киши молласан?

КУЛБАҺАР - О ичән дејил.

ВАНИД - Бујур, бачым, сән тәклифини де.

КУЛБАҺАР - Анамыздан ешитмишик ки, атамыз "Дәдә Горғуд"ун бәјүк әдигатчысы олмагдан башга, һәм дә көзәл тар чалармыш. О дивардан салан тар атамыз өлөндән сонра көнәјиндән чыхарылмајыб. Мән истәјим ки, анамызын шәфа тапдығы бу күн о тар көнәјиндән чыхарылсын вә анамызын шәрәфинә атамызын чох севдији "Ана" маһнысын.

МӘММӘДӘЛИ - Мәшһур Ислам үләмасы Шәһристанани бујуруб ки, мусулман...

РҮСТӘМ - Мәммәдәли, фарс үләмаларындан ситат көтирмәкдән јорүлмәдән?

ВАНИД - Кулбаһар, о "Ана" маһнысыны ким чалачаг?

КУЛБАҺАР - Әкәр анам изн верәрсә... Азәр чала билир.

АНА - Чала билирсә... мән нә дејирәм.

КУЛБАҺАР - Онда дур, тары көтүр, көнәјиндән чыхарт во өзүн вер Азәрә. (Ана тары көнәјиндән чыхарыб Азәрә верир. Азәр Ч. Чаланкировун "Ана" маһнысын чалир. Һамы башыны ашағы дикиб маһныны динлајир. Маһны битинчә, өвладлар көз јашларыны силә-силә кәлиб аналарыны отурләр. Ана да ағлајыр)

АНА - Атаныз бу маһныны чох севәр, һәр дөфә чаланда ағлајарды.

ВАНИД - Чох сағ ол, Азәр. Сән бизи ағлатдын. Бу маһны бизим һамысы анамызын башына доланмаға чағырыр.

(Ана көз јашларыны силә-силә јан атаға кечир).

КУЛБАҺАР - Мәним өзиз гардашларым, истәјирәм сизи бир мөтләбдән сәләп еләјим. Әмәлијат апаран һәким бу күн мәнә деди ки, анамызын бундан сонрақы һәјаты бир түкдән асылдыр. Биз онунла чох мүлајим рәфтар етмәли, онун хәтринә дәјмәмәли, ону өвчүмузун ичиндә сахламалыјыг. Әкәр бәлә етмәсәк, анамыз әлимиздән кәдәчәк. Онсуз да хәстә үрәји әмәлијатдан сонра чох зоифлојиб. Дүзү будур ки, әмәлијат чәрраһын истәдији нәтијәни вермәјиб. Одур ки, сизи анд верирәм инди ешитдијимиз "Ана" маһнысында дилә көтирилан ана руһуна, атамызын мүгәддәс мөзарына во онун үлүг етдији мүгәддәс јола, анамызы горујаг, онун истәдији кими өлбир, һәрбир олаг.

IY ШӘКИЛ

(Һәм ин отаг... Гаранлыгда гардашларын һәҗ-күҗ ешидилер)

- Деҗирәм, буну да ичәк...
- Әши бәсдир дә... елә бүтүн сағлыгылары көрөк сән деҗәсән. Бизә дә бир мафал вер.

- Јох, даһа бу олмады, көлин очередлә данышаг.
- Мән очеред-зад билмирәм, сөзүмү кәсмәјин.
- Сәнин нә деҗәчәјини билирик!
- Бир сәбрини бас, көр нә деҗирәм.

(Ишыг январь, 3 гардаш маса архасында сәрхош вәзијәтдәдир. Мәммәдали вә Азәр исә кәнарда отуруб онлары сәјр едир)

МӘММӘДӘЛИ - Саһиб Атијә ибн Ирвә әс Сә'ди һәзрәтләри бујуруб ки, кәфләниб ағлыны итирәнә бахмағын өзү дә мәрүфдур. Бурдан әкисләк јахшыдыр.

КУЛБАҢАР - Бу дәлиләри бизим умудумуза гојуб һара әкилирсән?

МӘММӘДӘЛИ - Бачым, һәзрәт Әли һәдиси шәрәфиндә бујуруб ки, шәраб ичән мәст олар. Мәст олан ағлыны итирәр, ағлыны итирән исә јалан данышар, шәр атар. Мән бунларын шәриндән горхурам.

КУЛБАҢАР - Бөлкә көмәкләшиб онлары о бири отаға апарыб јатырдысыныз?

МӘММӘДӘЛИ - Мәним кими мә'мин адамын онлары јахынлашмасы да мүстәһәг дејил.

КУЛБАҢАР - (сәрхошлара мурәчиәтән) Ичдијиниз бәсдир, дурун дағылышын.

ИХТИЈАР - Мәчлис һәлә инди гызышыр.

МӘММӘДӘЛИ (Азәрә) - Језнә, мүнәччимләрин көјдә улдуз тапмасыны баша дүшүрәм. Бәс о улдуза ады һардан тапырлар?

КУЛБАҢАР - Елә она көрә дә Азәр үчүн тапдығы улдуза ад тапмаг улдуз тапмагдан чәтин олуб.

ВАҢИД - Доғулмамышдан әввәл ушаға ад верилмәз. Нәдән ки, ахы, әввәлчәдән һардан билсинләр ки, бу арвад оғлан доғачаг, јохса гыз? Бизим бу језнә дә доғмағына доғуб, мән белә анлајырам ки, бу улдузун оғлан ја гызлығы һәлә мә'лум дејил.

ИХТИЈАР - Нечә јә'ни оғлан-гызлығы һәлә мә'лум дејил. Доғулуб ахы.

ВАҢИД - Бәс доғубса, нијә адыны гојмур?

МӘММӘДӘЛИ - О гәдәр ичмисиниз, олан-галан ағлыныз да тәбәккүр еләјиб.

ИХТИЈАР - Сән өл ичимиздә бирчә ағыллы сәнсән.

РУСТӘМ - Ә... о нә анлајыр ичкинин кәјфыны.

ВАҢИД - Сән о моллаја баш гошма. Долдур бәдәләри. Ајылмаг төһлүкәси вар.

МӘММӘДӘЛИ - Ајылмаг төһлүкә дејил, бала, сизин кими гәфләтдә јатмаг төһлүкәдир.

ВАҢИД - Инсафән, Мәммәдәли гағашым дүз дејир. Әкәр ағлымыз варса, көлин Демблукун бүкүнкү вәзијәтини музакирә едәк. Бәс бүкүнкү ичләсәдән да дәрәс көтүрмәдиниз? Көрмәдиниз ки, Демблукун дағылмаг төһлүкәси вар?

МӘММӘДӘЛИ - Демблукун дағылмасы мүстәһәгдир. Амма дағылдысы әввимиз јыхылды.

ИХТИЈАР - Ә... Сиз һансы еви тикмишиниз ки, инди јыхылмағынын дәрдини чәкирсиниз?

РУСТӘМ (Мәммәдәлијә) - Гағаш, сән Демблок барәдә дүз дејирсән. Амма инди јери дејил, гој бу күн кәјфымызы чәкәк, сабаһ ајыг башла бу мәсәләни разбират елијәрик.

ВАҢИД - Јох, мән сизинлә разы дејиләм. Бу мәсәлә чох вачиб мәсәләдир. Инди бизә нә олуб ки, адама 3-4 јүз грам ја ичмишик, ја јох. Елә инди бу мәсәләни чыхартмалыјыг музакирәјә.

РУСТӘМ - Ваһид, во первых сәни анд верирәм атовун коруна, кефимиң соған доғрама, гој арағымызы ичәк, во вторых да сиз унудурсунуз ки, драмызда бизә дүшмән олан игтидар члени вар.

ИХТИЈАР - Гағаш горхма, бу күн сиз Демблокда бир-биринизин хиртдәнин үзәндә, биз орда баш верән бүтүн һәнкәмәләрдән хәбәрдар олурдуг.

РУСТӘМ - Демәк бизим ичимиздә сизин шпионунуз вар?

ИХТИЈАР - Сән бизи һәлә танымамысан? Истәјирсән орда ким нә дејиб бир-бир гојум овчуна. (әлини узадыр) Фыштырығын кәлсин!

ВАҢИД - Сән өл, ајылдыг, хәрчимиз дә батды.

ИХТИЈАР - Иншаллаһ, өзүңүз дә батачағыныз.

РУСТӘМ - Арзун көзүңдә галсын (Ихтијара) Гағаш, амма сән дә унутма, сизин дә ичиниздә бизим адамымыз вар.

ИХТИЈАР - Нә тәһәр олур ки, сизин ичиниздәки бизим адамымызы шпион, амма бизим ичимиздәки сизин шпиону адам адландырырсыныз?

ВАҢИД - Она көрә ки, биз милләтә гуллуғ едирик, сизсә дәвләтә.

ИХТИЈАР - Бизим дәвләтимиз елә милләтин дәвләтидир.

РУСТӘМ - Ә... милләтин һансы дәрдинә еләч еләмисиниз?

ВАҢИД - Көлин муһабисәни кәсәк. Мән тәклиф едирәм, бу бәдәләри дә алдыраг демократија уғрунда һәрәкатын сағлығына вә гојмајаг ону дағылмаға. (Ичирләр)

МӘММӘДӘЛИ - Әһсән! Бу сағлыгла да Дуһ мәсәләси дүзәлди.

ВАҢИД - Амма бир мәсәләни сизин јадыныза салмаг истәјирәм. Демблук јаранандан бир гәдәр сонра бизим партијанын лидери бизим гәзәтдә бу мәсәләјә ишарә еләмишди: (масанын үстүндән бир гәзәт көтүрүб охујур) "Демблукун јаранмасыны алгышлајырыг. Амма јаратмаг асан, горујуб сахламаг чәтиндир. Арамыза кириб бизи парчалаја биләрләр". Көр о киши нә бойда узагкөрәклик еләмиш, һәлә о вахт бу күнү көрүмшдүр. Она көрә дә мән тәклиф едирәм кәләчәјә белә дүзкүн прогноз верән о кишинин јаратдығы партијанын сағлығына ичәк. (Ичир)

РУСТӘМ - Бура бах, һәр шеји өз үстүңүзә көтүрмәјин. Бизим лидер бу мәсәләни сизинкидән чох-чох әввәл јазмышды. (Масанын үстүндән бир гәзәт көтүрүб Ваһидкә көстөрик) Бујур, тарихинә бах... Көрдүңмү? Мән дә ичирәм бизим лидерин сағлығына. (Ичир).

МӘММӘДӘЛИ - Амма дағылмаг горхусуну һәлә Демблок јаранмамышдан әввәл бизим Партија бојан етмишди. (Масанын үстүндән гәзәти көтүрүб һәмәјә кәстөрик)

ВАҢИД - Дүз дејирсән, Мәммәдәли. Онда мән өлүм, бир кишилик елә, сән дә ич бу бәдәни өз лидеринизин сағлығына!

МӘММӘДӘЛИ - Әкәр сәнин кишилијин чатырса, сән мәним өзөзимә ич о бәдәни бизим лидерин сағлығына.

ВАҢИД - Накиши өзүңсән!

МӘММӘДӘЛИ - Језнә, дејир су кирди габа, олду ичмәли. Демәк сән даһа өзкәси дејилсән. Бу аиләнин үзвүсән, өзүн дә машаллаһ, алим адамсан. Сән дә көрөк бизим бу дидишмәмизә нечә бахырсан?

АЗӘР - Чох ади.

МӘММӘДӘЛИ - Нечә јә'ни чох ади?

3. "Азәрбајҗан" №8

АЗЭР - Она көрө ади бахырам ки, аилә чәмијәтинин кичик бир модели-ди.

МӘММӘДӘЛИ - Баша дүшмәдим.

ВАНИД - Баша дүшмәк үчүн баш лазымдыр. Језнә демәк истәјир ки, бир аиләдә ки, бу бојда чәкишмә вә дидишмә кедир, аиләләрин чәми олан бир чәмијәт бир гара гәпијә дөјмәз.

ИХТИЈАР - Јә'ни демәк истәјирсән ки, сизин дидишмәләринизин һеч бир фәјдәсә јохдур. Дөјирман билдијини еләјир, чак-чук башыны ағрыдыр.

МӘММӘДӘЛИ - Демәк, дөјирман дөјәндә игтидары нөзәрдә тутур?

РУСТӘМ - Бәли, демәк истәјир ки, мұхалифәт чох атданыб дүшмәсин. Игтидар һәмишә игтидар олараг галачаг.

ИХТИЈАР - Бах инди баша дүшдүнүз! Белә ағыллы језнәјә чан гурбан!
МӘММӘДӘЛИ - Језнә, доғрудан сән бу фикирдәсән?

АЗЭР - Мән сијасәт адамы дејиләм вә хаһиш едирәм мәни бу ишләре гатмајасыныз.

ВАНИД (Азәрә) - Бура бах, оху атыб јајы кизләтмә. Гачгынсан гачгын гәләтини елә вә бизим ишләрә бурнуну сохма!

ИХТИЈАР - Она көрә ки, һәгигәт сизин хошунуза кәлмир. (Күлбаһар кәлир)

РУСТӘМ (Ваһидә) - Мән баша дүшә билмәдим језнәнин сөзү нијә сәни белә өзүндән чыхартды? Ахы, елә о да биз дөјәни дејир. Бир крышанын алтында нә гәдәр дидишә-дидишә јашамаг олар? Мәкәр биз анамызын болнитсадан чыхмасыны көзләмирдик? Чамаданларымыз да һазыр. Инди Аллаһа шуқур, анамыз сағалыб, даһа ајрылмалыјыг. Бу дөдә мүлкүнү дө вәрәк језнәјә.

КҮЛБАҺАР - Језнәнин сизин дөдә мүлкүнүзә еһтијачы јохдур. Онун өз еви вар. Әкәр ајрылмаг истәјирсинизсә...

(Ана кәлир)

АНА - Нечә? Ајрылмаг? Сән нә данышырсан, Күлбаһар?

КҮЛБАҺАР - Ана, мән сәнә демирдим. Амма инди дөмөјә мәчбурам. Оғланларын сәнин хәстәханадан чыхмағыны көзләјирди. Инди һәр бири өз јувасына чәкилмәк истәјир.

АНА - Бәс бу бојда дөдә мүлкүндә ким галачаг? Мән кирајәнишинләрин һәмиысыны чыхартмышам ки, балаларыма бир-бир бу дөдә очағында тој еләјим. Инди бунлар һара кедир?

РУСТӘМ - Ана, сән өзүн дө көрүрсән ки, биз бир јердә јашаја билмирик, далашырыг, сән дө бундан беспоконтсја олурсан. һәм дө биз аилә гурмалыыг. Ахы ел елә сығышар, ев евә сығышмаз. Ана, сән разрешат елә, ајрылаг.

АНА - Сиз мәним мејидимин үстүндән кечиб кедә билорсиниз. Мән нә гәдәр сағам, сиз бир јердә олмалысыныз. Мән бу хәстә үрәјими 5 јерә нечә бөлүм?

КҮЛБАҺАР - Ана, инди зәманә башга зәманәдир. Сән дедијин галды кечмишдә.

АНА - Онсуз да мәним өмүрүмә чох галмајыб. Онда көзләсинләр, мәни о дунјаја јола саландан сонра билдикләрини еләсинләр.

РУСТӘМ - Сән нә данышырсан, ана? Бизим тојумузу еләмәмиш, новә көрмәмиш һара кедирсән? Сәһбәт сәндән кетмир, биз долана билмирик.

АНА - Ваһид балам, гардашын нә дејир? Сән дө онунла разысан? Мәм-мөдәли балам, Ихтијар балам, сиз дө ајрылмаг истәјирсиниз?

ВАНИД - Ајры өлачымыз јохдур, ана, биз ајрылмалыыг.

АНА - Гојмарам. Сиз өввәл мәни бу дүнјадан көчүрүн, сонра дөдәнизин руфу јашајан бу очагдан көчөрсиниз. (Голтуғундан "Дөдә Горғуд" китабыны чыхарыб тутур ушағларынын габагына) Олмаз, бу очагдан кетмәк олмаз, дөдәнизин руфу сиздән инчијөр.

РУСТӘМ - Әши, сән дө бу китабы саатда бир сохма көзүмүзә. (Ананы итәләјөр. Китаб јерә дүшүр. Ана сәндирләјиб јыхылыр, Күлбаһар ону тутуб тахтада узандырыр)

Ү ШӘКИЛ

РУСТӘМ (анасына јахынлашыр) - Ана, ај ана! (Зәһрабәјим динмир) Ана!

АНА (зәиф сәслә) - Нә дејирсән, Рустәм бала.

РУСТӘМ - Ана, мән сәнин јанында күнаһкарам. Мәним күнаһымдан кеч. Дүнән сәни инчитдим.

АНА - Сәнин гаданы алым, ај бала. Сәнин нә күнаһын вар ки, мән ондан кечим?

РУСТӘМ - Јох, ана, биз һәмиымыз сәнин јанында күнаһкарыг.

ИХТИЈАР - Төкчә инди јох еј... Лап елә ушағлыгдан биз сәни чох инчитмишик. (Үзүнү гардашлара тутуб) Өз арамыздыр, биз јаман дөчөл, далашган олмушуг. (Ваһидә) Јадына кәлир, гоншудақы зырпы ермәни кәдәси илә далашмышдым. Зәлым оғлу мәни нечә басмарладыса, бир вахт көрдүм јердө чабалајырам. Ваһид көмөјимә кәлмәсәјди, ишим битмишди.

ВАНИД - һарданса бундан хәбәр тутан анамыз башы аловлу көмөјими-зә кәләндә пилләкәндән үзү ашағы нечә јыхылдыса, голуну сындырды.

РУСТӘМ (Күлбаһара) - Сән онда ушаг идин. Јадына кәлмәз. Јазыг арвадын голу 6 ај килсдә галды.

МӘММӘДӘЛИ - Амма бир күн дө јатмады. Маашы кәсилмәсин дејә ишә дө кетди.

ВАНИД - Төк голу илә хөрәјимизи биширди, чөрәјимизи верди.

КҮЛБАҺАР - Нәнәм дөјәрди ки, атамыз өләндән сонра анамызы истәјирләр чох олуб, амма кетмәјиб.

РУСТӘМ - Дејиб ки, мән өвладларымы өкеј атаја гапазалты елијә билмәрәм.

ИХТИЈАР - Нәнәм дө дејиб ки, ушағлара мән бахарам, сән өмүрүнү пуч еләмә.

ВАНИД - Анам да нәнәмә дејиб ки, мән өз аналыг борчуму һеч кәсин бојнуна јүкләјә билмәрәм.

РУСТӘМ - Бәс онда бизим өвладлыг долгумуз јохдур? Ваһид, Мәммәдәли, Ихтијар?

МӘММӘДӘЛИ - Имам Чәфәр Садиги һәдиси шәрәфиндә бујуруб ки, өвлад өз анасыны чијиндә паји-пијада 7 дөфә Ко'бәјә апарыб кәтирсә, јенә онун борчундан чыха билмәз.

ИХТИЈАР - Сизи билмирәм, амма мән хәчаләт чөкирәм.

ВАНИД - Елә һәмиымыз ичимиздә чөкирик. Амма хәчаләтлә иш битирми?

ИХТИЈАР - Бәс инди нејләјөк? Ону бу вахтында төк гојуб кетмәјә һаггымыз вармы?

РУСТӘМ - Мәсәләнин бу төрәфи дүз. Амма о төрәфдән дө фикирләширсән ки, төк нијә? Ахы, Күлбаһар онун јанында олачаг. Биз дө тез-тез баш чөкәрик.

КҮЛБАҺАР - 4 бығыбурма оғланлары олдуғу һалда ананын күрөкән чөрәји јемәси дүздүрмү? Ел нә дөјөр?

РҮСТӘМ - Ел гәләт елијәр. Гыз ола-ола, хәстә анаја кәлин јох, гызы бахар.

МӘММӘДӘЛИ - Әлбәттә, сәнин әнлик-киршана бүрүнмүш моднитса, русски јазычнын гајнанаја баха билмәз.

РҮСТӘМ - Онда гој гајнанасына сәнин әнлик-киршана бүрүнмәјән, өрпәја бүрүнән нишанлын бахсын.

КУЛБАҺАР - Бәсдир, ајыбдыр, һәлә мән өлмәмшәм. "Ана оғул чәрәји јемәлидир" дәрәндә, мән сизин дәрәһәтинизи сынајырдым. Чүрүк чыхдыныз.

АНА - Балаларым, Аллаһ мәнни сизин арвадларыныза мөһтәч еләмәсин. Мән һәлә чулуму судан чыхара биләрәм. Мәнним сиздән төвөггәм ајры шејдир: Дидишмәјин бир-биринизлә, ајрылмајын бир-бириниздән. Әкәр мәнним бу төвөггемә јеринә јетирсәнәз гәбримдә дәрә сизә дуачы оларам.

РҮСТӘМ - Ана, биз һаһмыз сәнә борчлујуг, сәнә миннәтдәрәг. Сән бир шеји билмәлисон ки, биз дәрүмүз дәрә ана кими сәнә һәгг верир, сәни баша дүшүрүк. Амма кәрәк сән дәрә бизи баша дүшөсән. Ахы, сән дәрә билир-сән ки, бизим даһамыз ев даһасы, мал-мүлк даһасы дејил, идеја даһасыдыр, фикир даһасыдыр. Она кәрә дәрә бизим јолумуз бир ола билмәз. Она кәрә дәрә биз ајрылмалыјыг.

КУЛБАҺАР - Гагаш, сән дәрә ону унутма ки, ән бәјүк әгидә ана наһинә олан әгидәдир. Сиз һаһмыз өз әгидә бәјрағынызы ана гаршысында әјмәлисиниз. Чүнки о - Вәтәндир.

ВАҺИД - Бизим һаһмызын әгидәси Вәтәндир; онун хошбәхтлији, онун кәләчәкдир. Амма фәргимиз ондадыр ки, Вәтәнин хошбәхтлији үчүн кетдијимиз јоллар башга-башгадыр.

КУЛБАҺАР - Вәтән бирдирсә, онун хошбәхтлијинә кедән јол дәрә бир олмадыр. Јоллар мүхтәлифдирсә, демәк бурда мәнәфә дәрә мүхтәлифдир. Демәк, сизин даһаныз күрсү даһасыдыр.

ИХТИЈАР - Афәрин бачам! Вәтән бир, күрсү дәрә бирдир. О күрсү тутулбса, бизим һаһмызын борчу күрсүдә отурмаг јох, она дәрәстк вермәк, ону чижинимиздә кәјә галдырмаг олмалыдыр. Амма сизин мөгсәдиниз күрсүдә отураны ашырыб онун јериндә отурмагдыр. Күрсү угрунда мүбаризә исә әгидә ола билмәз.

ВАҺИД - Әкәр күрсүдә отуран Вәтән вә милләт үчүн бир иш кәрә билмәрсә нечә?

МӘММӘДӘЛИ - Әкәр күрсүдә отуран дини дәрәләтдән ајырырса нечә?
ИХТИЈАР - Јохса сән бизи Иранын гујруғуна чаламаг истәјирсән? Дин өз руһани ишләри илә мөшғул олсун.

КУЛБАҺАР - Бәсдирин! Сизин евинизи јыхан о чамаданлара јыгдығыныз китабар, масанызын үстүнә гат-гат јыгдығыныз рија долу, јалан долу, чиркаб долу бу гәзәтләрдир.

(Гәзәтләри масанын үстүндән күтүрүб чәлә фырладыр) Ана сизни бирлијә чагырыр, сиз јәнә дашы өтәјиниздән төкмүр, дејидинизи дејирсиниз. Анаһыз ордә инилдәјир, сиз онун башы үстүндә јарасына мөлһәм гојмаг әвәзинә о јараны нөштәрләјирсиниз.

АНА - Балаларым, јаһын кәлин. Мән даһа о дүнјалығам, сизә сән сөзүмү дәрәчәјәм: 14 ил әввәл дәрәнәз 61 јашында дүнјасыны дәрәјишди. Онда сиз һәлә дејидиниз фикир, әгидә саһиби дејилдиниз. Өлүмүндән 2 күн әввәл (балышын алтындан "Дәрә Горғуд" китабыны күтүрүр), бу китабы мәнә вериб вәсјијәтини еләди. Дәрәнәз бүтүн өмрүнү бу китабы өјронмәјә һәср еләјиб. Буну бүтүн Азәрбајҗан билир. О, бу китаба кәрә һәбсханаја дүшдү. Узун илләр "милләтчи" дамғасы илә јашады. "Дәрә Горғуд" јасаг едиләндә дәрә "Бу китаб дәрәмизин китабыдыр" - дәрәјә ондан өл чәкмәди. Онун һәр чүмләсини, һәр сөзүнү бир-бир чөзәләди, өјронди. Бу китаб онун үчүн о гөдәр әзиз вә мүгәддәс иди ки, сиз доғулдугча доғум тарихинизи бир-бир бура јазыб. Сиз һаһмыз бу китаба бир јәрдәсиниз. Инди сиз бир-бириниздән ајрыл-

саныз, онун руһуну инчидәр, мәнним ана үрәјими парчалајыб бөлмүш олар-сыныз. Атанызын да вәсјијәти будур (Дәрин сүкүт). Мән јәнә сиздән төвөггә едирәм: ајрылмајын!

КУЛБАҺАР - Сизин о чамаданлара јыгдығыныз китабарын һаһмысыны дәрәзинин бир күзүнә, "Дәрә Горғуд"у дәрә бири күзүнә гојсаг, бу китаб һаһмысындан ағыр кәләр. Будур дәрәмизин өз әли илә јаздығы вәсјијәт: Бу күн октябр ајынын 2-дә өмүр-күн јолдашым Зәһрабәјимин чисминдән бир парча ајрылды ки, адыны гојдуг Рүстәм балам. (Рүстәм атасынын јаздығы сәһи-фәјә бахыб хәттини таныјыр вә јалығы илә көз јашларыны силир)

Филан тарихдә Зәһрабәјимин чисминдән бир парча дәрә ајрылды, онун да адыны гојдуг Ваһид балам. (Ваһид дәрә јаһын кәлиб атасынын хәттини күрүр вә јалығыны басыр күзүнә)

Филан тарихдә Зәһрабәјимин чисминдән бир парча дәрә ајрылды, онун да адыны гојдуг Ихтијар балам. (Ихтијар дәрә јалығыны үзүнә тутур)

Филан тарихдә о зәиф бәрәндән бир парча дәрә ајрылды, онун да адыны гојдуг Мәммәдәли балам. (Мәммәдәли дәрә күзләринин јашыны силир)

Филан тарихдә јазыг Зәһрабәјимин галан бәрәниндән бир парча дәрә ајрылды ки, онун да адыны гојдуг Кулбаһар балам.

Јер, кәј, ај вә улдузлар кәјләрдә сәјр едиб кәзә-кәзә әввәл-аһыр күнәшин башына доланырлар. Чүнки ај вә улдузлар һаһмысы чоһ-чоһ әввәлләр күнәшдән гопуб ајрылан парчалардыр.

Мән е'тигәд едирәм ки, мәнним дәрә балаларым дүнјада һәр јери кәзиб-долансалар да, јәнә дәрә әввәл-аһыр аналары Зәһрабәјимин отрафында доланмалыдырлар. Чүнки ај вә улдузлар күнәшин парчалары олдуғлары кими мәнним балаларым да аналарынын ај вә улдузларыдыр. Вај о кәсин һалына ки, тәбиәтин бу әзәли ганунуну позмаг истәјә.

АЗӘР - Сизни ағладан бу ибрәтамиз сөзләр мәнним дәрә чоһдан ахтардығым бир мүшкүлү ачды. Тапдығым улдуза ад тапа билирдим. Ај вә улдузларын күнәшдән ајрылдығына вә буна кәрә дәрә күнәш өз миннәтдәрлиғларыны билдирмәк үчүн онун башына доланмаларындан дәрә күтүрмәји сизә төвсјијә едән атанызын бу сөзләри мөһз "Дәрә Горғуд" һаггында јаздығы бу китаба өләвә етмәси тосадүфи дејил. Чүнки "Дәрә Горғуд" бизим Оғуз дәрәмизин бизә кимлијини таныдан мүгәддәс китабыдыр. Буна кәрә дәрә мән сизин мүдрик атанызын бу мүдрик сөзләриндән дәрә күтүрүб тапдығым улдузун адыны "Дәрә Горғуд" гојурам.

АНА - Аллаһ сәндән разы олсун, Азәр балам. Тапдығын улдуза улду дәрәмизин адыны вермәклә, сән ана Вәтәнимизә сәссиз-күсүз, һарај-һәширсиз, даһа-далашсыз хидмәт еләмиш олдун. Вәтән вә дәрә руһуна осл хидмәт бәлә олар. Мән инди дүнјадан раһат кәчә биләрәм. (Ана башыны јастыға гојур).

КУЛБАҺАР (Ананын өлиндән китабы алыб күрсүнүн үстүнә гојур). Бу вәзифә күрсүсүндә јалһыз Дәрә Горғуд руһундан чыхан өз күкүнә ганы вә чәһи илә бағлы адамын отурмаға һаггы вар. Сизин кими өз ата вә анасына арха чевирән, онларын руһуна биканә олан, күкүндән ајрылмыш адамларын бу күрсүдә отурмаға һаггы јохдур.

АНА - Гызым... Сәни чоһ инчитдим... мәнә һалаллыг вер.

КУЛБАҺАР - Ана, мән сәнә нәјлодим ки...

АНА - Гызым... (көзләрини јумур)

КУЛБАҺАР - Ана, ана! Ешитмирсән мәнни? (Анасына доғру өјлир, ону силкәләјир) Ана! Ај ана! Ана! (Ағлајыр). Гуш кими учуб кетди (һөнкүрүр).

(Өвләдләр ананын отрафына тоғланьркән)

Гәрә